

siūlo organizuoti talkas miestelio tvarkymui, žada padėti rinkti istorinę medžiagą.

Kas laukia 2007-aisiais? Šių metų lapkričio mėn. pradžioje Žaslių BVC pasitarimui apie jubiliejinių metų darbus ir šventes prie vieno stalo sukviėtė E. Grajauską (Žaslių seniūnas), D. Gubicaitę (Kaišiadorių kultūros centro Žaslių filialas), O. Karvelienę (Kaišiadorių viešosios bibliotekos Žaslių filialas), O. Lukoševičių (Kaišiadorių muziejus). Kartu peržvelgėme svarbiausius ateinančių metų darbus, pasidalinome idėjomis. Svarbiausia, dėl ko sutarėme – tai, kad dirbdami kartu galime tiems patiems renginiams suteikti didesnę prasmę, įtraukti daugiau žasliečių. Po šio pasitarimo parengėme dar vieną projektą, kurį irgi pateikėme LR Kultūros ministerijai – „Švęskime žaslietiškai“. Projektu, kurį rengiant daugiausiai padirbėjo aktyvi Žaslių BVC narė L. Dekienė, norime sudaryti galimybes žasliečiams tapti aktyviais tradicinių švenčių dalyviais. Taip pat kviesime atgaivinti senąsias žaslietiškas švenčių tradicijas, siūlysim ir naujų, jubiliejiniams metams skirtų įvykių. Pavyzdžiui, kviesime visus šventės dalyvius nubėgti (kas kaip gali) 550 metrų distanciją.

Apie asociaciją „Žaslių bendruomenės veiklos centras“. Esame nevyriausybinė organizacija (NVO), kurios viena pagrindinių veiklos krypčių - miestelio ir jo apylinkių kultūrinio gyvenimo plėtojimas, skatinimas domėtis savo krašto istorija. Siekiame atstovauti Žaslių seniūnijos gyventojų interesus sprendžiant jiems aktualius klausimus, telkiame žmones bendruomenei naudingiems darbams, ieškome finansinės paramos aktualiems darbams.

Artimiausi darbai – interneto svetainės www.zasliai.lt sukūrimas, istorinės konferencijos apie Žaslius ir jų apylinkes surengimas, vasaros žygių po istorinio ir kultūrinio paveldo vietas organizavimas, galimybių studijos apie tradicinių amatų, rekreacinio ir pažintinio turizmo plėtrą parengimas.

Visus buvusius, esamus ir būsimus žasliečius kviečiame dalyvauti renginiuose ir paremti mūsų darbus.

albertas@svetur.lt
tel. 861015015

Žasliai 2006-aisiais

O. Lukoševičiaus nuotr.

Nauji Rumšiškių bažnyčios istorijos puslapiai

2007-aisiais - Rumšiškėms - 625

Stanislovas Abromavičius
Rašytojas

Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia puošia Rumšiškių miestelį. Dabartinio klebono Virginijaus Birjoto prižiūrima, gražiai tvarkoma. Pastatas medinis, statytas 1859-1960m., su trijų aukštų varpine prie Nedėjos upelio. Architektūrinis paminklas, turi liaudies architektūros formų. Bažnyčia stačiakampio plano, su šoninėmis zakristijomis, penkiasiene apside ir bokšteliu. Varpinė medinė – 3 aukštų. 1959 m. perkelta iš Kauno marių dugno ant kalno.

Istoriniuose dokumentuose nurodoma, kad pirmoji koplyčia (bažnyčia) senosiose Rumšiškėse pastatyta po Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Jogailos ir Lenkijos karalienės Jadvygos jungtuvų. Kaip žinia, tos vedybės įvyko 1386 m. Krokovoje. Tad pirmoji bažnyčia Rumšiškėse stovėjo nuo XIV a. pabaigos. Sakoma, kad į pastatytą koplyčią (bažnyčią) karalienė Jadvyga tada atsiuntusi iš Trakų Dievo Motinos Marijos paveikslą. Jo garbei iki šiol pirmąjį rugsėjo sekmadienį Rumšiškėse vyksta Trakinės atlaikai. Vėlesnė bažnyčia pastatyta 1573 m. Lietuvos kancleris Albrechtas Stanislovas Radvila 1673 m. bažnyčiai dovanavo 8 valakus žemės, pievų. 1677 m. minima šiaudais dengta medinė bažnyčia, statyta po 1660 m. klebono Aleksandro Giedraičio rūpesčiu. Ji 1707 ir 1721 m. gerokai remontuota. 1805, 1815, 1849 m. vyskupijos vizitacijų aktuose nurodyta sena ir maža bažnyčia. Rumšiškių parapija, priklausiusi Vilniaus vyskupijai, 1849 m. perduota Žemaičių vyskupijai. 1859 m. pastatyta nauja medinė bažnyčia. 1958-1959 m. iš būsimųjų Kauno marių dugno bažnyčia ir varpinė perkeltos į naują vietą – viršutinę Nemuno terasą. Joje 1904 m. buvo krikštytas būsimasis dainius Jonas Aleksandravičius (Aistis), vėliau paveikslus bažnyčiai tapė dailininkas Vladas Didžiokas.

Rumšiškių raštininkų mokykloje 1851-1853 m. mokėsi būsimasis poetas ir vyskupas Antanas Baranauskas (1835-1902). Vietos bažnytėlėje jis ne tik meldėsi, pataravo šv. Mišioms. Čia jam kilo įkvėpimas rašyti šventas eiles ir svajonė tarnauti Dievui, tapti kunigu. Štai savo dienoraštyje 1853 m. vasario 2 d. rašė: „*Pirmadienis. Grabnyčios arba Švč. P. Marijos Įvedybos. Apsivaliau nuo nuodėmių ir, pasistiprinęs Viešpaties Kūnu ir Krauju, žengiu išganyman vedančiu keliu. Mano pastangos nuo šito kelio nenukryps*“.

Kitą dieną sukuria posmus apie Sutvėrėją:

*„Aukštojo Siono Sutvėrėjau,
Man atleidai, galvą glostei.
Nors ne kartą nusidėjau,
Leidai eit prie Tavo sosto.*

*Klystkeliais slinkau gruodėtais,
Nusikaltęs blogį sėjau,
Šio pasaulio suviliotas.
Bet manęs pasigailėjai,*

*Pasukai keliu tikruoju
Duona pas mane atklydęs.
Tau už globą aš dėkoju,
Nes Tu padedi ir gydai“.*

(iš lenkų kalbos išvertė autorius)

XX a. pradžioje Rumšiškių parapijoje buvo priskaičiuojama apie 5000 katalikų. Nuo Rudmenos, Žiegzdrių, Salamenkos prie Palemono iki pat Strėvos upės Vakaruose esančių Rusonių, Lašinių, o Šiaurėje iki Livintų. Buvo laiko tarpas, kai Rumšiškių parapijai priklausė anapus Nemuno buvę Šilėnai, Kampiškės. Tad 1913-1914 m. užsimita statyti naują mūrinę bažnyčią senoje vietoje. Tuo tikslu buvo išdeginta ir pagaminta apie 300 tūkst. plytų, paruošta miško medžiaga. Deja, Pirmasis pasaulinis karas planus suardė. Klebonas P.Galkus 1917-02-01 raštu Kauno vyskupui skundėsi, kad vokiečiai išvežioja plytas, vagia kitas medžiagas. Padaryta nuostolio bažnyčiai už 30 tūkst. rublių.

Ir dar viena bėda: 1915 m. šventoriuje laikinai buvo palaidoti penki vokiečių kareiviai, vieta buvo numatyta naujoms statyboms. 1917 m. pabaigoje–1918 m. pradžioje vokiečiai savavališkai iš aplinkinių vietovių čia perlaidojo dar 54 savų kareivių palaikus. Klebonas P. Galkus 1918-05-31 vyskupui skundžiasi, kad laidojimo vieta šventoriuje plečiasi į naujos bažnyčios statybos vietą. Gyvenimas parodys, kad naujos bažnyčios statyba nebuvo pradėta, vokiečių palaikai 1959 m., apie juos visiems pamiršus, buvo išrausti buldozeriu perstatant bažnyčią, paskui perkelti į naująsias kapines.

1926 m. vasario 12 d. buvo pastatyti ir pašventinti du nauji varpai: Jono Krikštytojo, svėręs 197,2 kg, ir šv. Kazimiero – 47,2 kg. 1933 m. praplečiamos miestelio kapinės 0,5 ha ir aptveriamos vielos tinklo tvora. Šiuos darbus organizavo kun. J. Jurevičius. Tais metais įsteigta Kauno arkivyskupija.

Klebonija bolševikų buvo nacionalizuota. Bolševikmetyje atėmė visus pastatus, žemės ūkio inventorių, paliko tik 3 ha žemės. Jau 1941 m. birželio 15 d. čia įkurtas mašinų-arklių nuomojimo punktas, o šv. Antano koplyčioje turėjo būti įrengta kalvė. Tačiau žmonės lengviau atsiduso, nes po savaitės prasidėjo karas. Prie klebonijos rusai pasistatė patrankas, tačiau, nepaleidę nei vieno šūvio, greitai spruko tolyn.

Pažymėtinas 1942 m. balandžio 12 d. potvynis Rumšiškėse, kai bažnyčia kelioms dienoms buvo atskirta nuo pasaulio, o pamaldos buvo laikomos šv. Antano koplyčioje prie klebonijos, o kartais ir šv. Onos koplytėlėje kapinėse.

Per 1944 m. liepos mėn. 25 d. bombardavimą Rumšiškių miestelis buvo sunaikintas. Jau nuo liepos 17 d. miestelio gyventojai buvo iškraustyti. Sugrižti į sudegusius namus žmonėms buvo leista tik rugpjūčio 3 d. Per vokiečių ir rusų kariuomenių susidūrimus bažnyčia mažai nukentėjo, nors sviedinys kliudė vieną sieną, sudaužė šventoriaus vartus, o klebonijoje sudegė svirnas, tvartas, dvi daržinės su žemės ūkio mašinomis, kluonas, apgriautas pagrindinis pastatas, koplytėlė kapinėse. Tačiau šis turtas jau ne parapijos, o valstybės. Kun. L.Matiukas bando ieškoti teisybės, rašo vyskupui, o tas į sovietines įstaigas, kad gražintų kai kuriuos pastatus, špitolę, nurodydamas, kad niekur kitur Lietuvoje klebonijos ūkio pastatų nenacionalizavo. Atsakymas atėjo neigiamas, o 1946 m. pradžioje kun. L.Matiuką iš Rumšiškių iškelia. Apie 500 parapijiečių rašė vyskupui prašymus klebono neiškelti, tačiau tai nieko nepadėjo, nes viskas buvo jau nuspręsta Religinių kultūrų valdybos įgaliotinio. Panaši istorija pasikartos po šešiasdešimties metų, kai vietos turtuoelis pageidauja naujo klebono. Ir vėl į Kauno arkivyskupiją kelias virš 700 parapijiečių parašų kleboną palikti. Šį kartą žmonių bus išklausyta.

Nežiūrint daugkartinių prašymų, 1948 m. rugpjūčio 2 d.

Perkelta iš Kauno marių dugno Rumšiškių bažnytėlė

D.Tomkuvienės nuotr.

potvarkiu parapijos tikintiesiems buvo perduota tik bažnyčia. Viskas: klebonija, kiti pastatai, du gyvenamieji namai darbininkams, kitas turtas, taip pat špitolė, buvusi prie bažnyčios Nemuno slėnyje, nacionalizuota. Klebonas su tarnais buvo išvaryti į gatvę ir glaudėsi vargonininko name. Šv. Onos koplytėlėje laikinai apsigyvena bažnyčios tarnai.

Jau 1956 m. vasario 5 d. Rumšiškių parapijos vydomasis komitetas, vadovaujamas Juozo Matakų, ir tuometinis klebonas K. Lapinskas buvo nutarę, kad kapines ir bažnyčią derėtų perkelti į prie Dovainių esančią Išlaužą (prie poeto J. Aisčio tėvonijos). Tuo tikslu prašyta vietovėje Dovainonys II 3 ha žemės. Tai patvirtina ir Religinių kultūrų reikalų valdyba prie LTSR ministrų tarybos. Tačiau į Rumšiškės atsikėlus naujam klebonui kun. Jonui Žemaičiui (1904-2001), tikinčiųjų nuostata pakito. 1957 m. rugsėjo 22 d. vieta numatyta Byliškių k. pradžioje prie buvusios šv. Antano koplyčios.

Statybai ir kapinėms įrengti prašyta 8 ha žemės. Be to, 1957 m. rugsėjo 9 d. Kauno arkivyskupija prašė netoli bažnyčios skirti 30 a. žemės poilsio namams kunigams statyti, tačiau sutikimo negavo. Didelėmis kunigo J. Žemaičio pastangomis bažnyčia buvo perkelta, išpuoselėta. Kunigas buvo aktyvus miestelio visuomenės gyvenimo dalyvis, dėjo daug pastangų perkėlimo darbams gauti okupacinės valdžios paramą. Bažnyčios perkėlimas kainavo parapijai 407598 rublius, 341420 rublius (senąja iki 1961 m. reformos rublio verte, naująją – 10 kartų mažiau) apmokėjo valstybė, kitus paaukėjo parapijiečiai. Jau 1958 m. parapija vėl prašo gražinti apleistą špitolę, kad galėtų ją perkelti ant kalno bažnyčios tarnų reikmėms, tačiau veltui. Tada Kauno arkivyskupija suranda lėšų A. Banišausko gyvenamam namui, buvusiam šalia naujos bažnyčios, nupirkti (dabar čia yra klebonija).

Tačiau net kun. J. Žemaičiui buvo sunku kovoti prieš okupantų padlaižius. Represijos prieš Bažnyčią tęsėsi. Štai jau 1961 m. kun. J. Žemaitis Kauno arkivyskupijos kurijai praneša, kad Rumšiškių apylinkės valdžia reikalauja jų leidimo atlaidų metų kviestis kunigus iš kitų parapijų. Nutaria reikalavimui nepaklusti, nes jis neteisėtas. Buvo draudžiamos procesijos aplink bažnyčią, klausomasi pamokslų, registruojami atėjusieji į maldos namus pasimelsti, sekami krikšto sakramentai, laidotuvės su kunigo pašventinimu. Dar 1950 m. rugpjūčio 4 d. Kaišiadorių apskrities vykdomasis komitetas praneša, kad šventoriuje vykdyti procesijas draudžiama, kaip ir skambinti varpais. Ilgą laiką šventovė neturi vargonininko, nes net pamaldoms iš Kauno atvykstančius muzikus valdžia terorizuoja. Vargonininkas turi turėti „valdišką“ darbą, nes darbas bažnyčioje prilygintas veltėdžiavimui. Tačiau žmonės, nebudami nemalonumų, susidorojimo, nepaliko bažnyčios, o per Trakinės atlaidus visi tilpti joje neįstengdavo, būriuodavosi šventoriuje. Taip gyvenome iki pat 1988 m., kai Lietuvos padangė nušvietė Sąjūdžio ugnis.

Kun. J. Žemaitis teigė, kad 1959 m., keliant pastatą iš būsimų Kauno marių dugno, išardžius bažnyčią pasirodė, kad viena jos sienų – tai buvusios bažnyčios dalis, statytos 1849-ais ar dar ankstesniais metais. Prie jos ir buvo pristatytas naujas trisienis. Senosios sienos rąstai, klebono nuomone, galėjo būti apie 200 metų senesni nei kiti. Tada po didžiuoju altoriumi rasta 2,5x2,5 m. kripta. Jos aukštis šonuose buvo apie 1 m, tačiau ties skliautu viduryje – 2,5 m. Rasti trimis eilėmis suguldyti karstai, o ant jų viršaus – dar du maži. Karstuose kaulai sudūlėję į miltelius, išskyrus 4 didelių ir 2 mažųjų. Karstai ažuoliniai, neobliuoti. Viename karste būta labai didelio žmogaus palaikų. Iš išlikusių drabužių buvo nustatyta, kad tarp jų būta dviejų kunigų ir vieno vyskupo palaikų. Visa tai vyskupijos nurodymu buvo aprašyta, palaikai palaidoti naujosiose Rumšiškių kapinėse.

1, apie tai, kad Rumšiškių kapinėse palaidotas vyskupas, beveik niekas nežino...

Inkliuzas

Romualda Suslavičienė

Niekada ir niekaip nesulaikysi tos laiko jūros, kuri kiekvieną akimirką nepaliaujamai skalauja gyvenimo krantus. Taip nepastebimai, bet metodiškai vyksta nuolatinė kaita: aplink tave keičiasi žmonės, anka ežerai, blunka miestelių stogų spalvos, akmeniniame grindinyje išbyra akmuo, užsimerkia langai ir susikūprina durys, per asfaltą prasikala žolė, po žalia augmenija dingsta kažkada nepaliaujamai mindžioti takai. Mes anksti sužinome apie tą nepaliaujamą kaitą, tačiau per ilgus šimtmečius žmogui taip ir nepavyko susitaikyti su ja; nuolat ieškome būdų, kaip sulaukyti, įamžinti papročius, žmones, namus, daiktus, kuriuose užkoduotas kelias atgal - į pradžią, arčiau šaknų. Raštuose, nuotraukose, piešiniuose, brėžiniuose, filmų juostose - tarsi prieš milijonus metų gyvenęs vabzdys gintaro luite sustingsta dalelė gyvenimo. Inkliuzas... Toks panašus žodis - kaip ir *iluzija*. Bet tai tarsi kelionė laiku, vienintelis kol kas įmanomas būdas būnant *dabar* vienu metu būti *tada*.

Kuo didesnis objektas, tuo sunkiau jį sutalpinti tame savotiškame inkliuze. Laiko bangos be gailės ardo ir mūsų senųjų miestelių veidą, kreivų, vingiuotų gatvelių linijas, prie žemės besiglaudžiančius namelius. Būtų gerai, kad juos išsaugotume, tačiau kiekvieno įdomesnės architektūros namo nepaskelbsi paminklu, nepriversi žmonių gyventi tarsi muziejaus sodyboje.

- Istorinės žymės paprastai ilgiau išlieka ten, kur namų šeiminiškai neturi didesnių pinigų pastatų remontui. Kitais atvejais išorė pakeičiama neatpažįstamai, - vaikščiodama Kruonio gatvelėmis sako Kauno technologijos universiteto architektūros ir kraštotvarkos katedros jaunesnioji mokslinė darbuotoja Vilma Karvelytė-Balbirienė.

Savaite architektūrinio ir kraštovaizdžio požiūriu turtingame Kruonio miestelyje su popieriaus lakštais ir inžineriniais prietaisais triūsė šio universiteto pirmakursiai -

Pirmą kursą baigę studentai atliko praktiką Kruonyje. Jie mielai pademonstravo ir savo darbus

V.Šimkūnienės nuotr.